

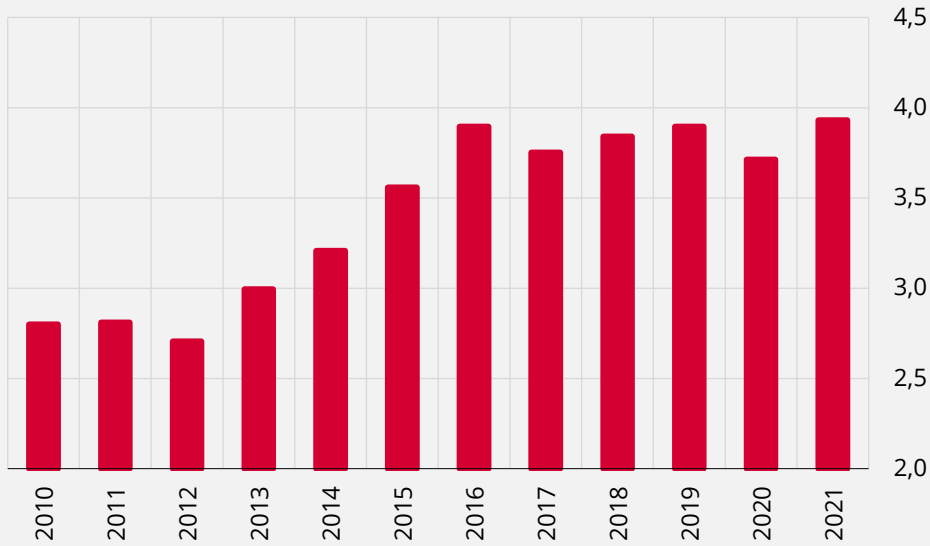
Kutu 2.3

Salgın Döneminde Avrupa Birliği'ne Olan İhracatımızın Pazar Payı Gelişmeleri

COVID-19 salgını tedarik zincirleri üzerinde talebin belirsiz hale gelmesi, ham madde teminindeki gecikmeler, üretimin aksaması ve lojistik maliyetlerinde artış kanallarıyla etkili olmuştur. Firmalar arz güvenliğini sağlamak ve artan maliyetler karşısında rekabetçi kalabilmek amacıyla bu dönemde alternatif tedarik kanallarına yönelmişlerdir. Türkiye'nin küresel tedarik yapılarındaki değişimden en çok yararlanabilecek ülkeler içinde yer alacağı kanısı yaygınlık kazanırken, üretim ve ihracatta altyapı ve rekabet avantajlarına sahip olduğu sektörlerde siparişlerin Çin başta olmak üzere gelişmekte olan Asya ülkelerinden ülkemize kayma potansiyeli olduğu belirtilmektedir (TİM, İhracat 2021 Raporu).

Bu kutuda, Birleşmiş Milletler (UN) tarafından yayımlanan Comtrade aylık dış ticaret verileri kullanılarak salgın döneminde Avrupa Birliği'ne (AB) olan ihracatımızın pazar payı gelişmeleri ürün grupları bazında incelenmekte, pazar payını artıran sektörler belirlenip söz konusu gelişmeler Türkiye'ye kıyasla son dönemde AB pazarında tedarik gelişmelerinden daha olumsuz etkilenmesi muhtemel gelişmekte olan Asya ülkeleri ile karşılaştırılmaktadır.

Grafik 1: Yıllar İtibarıyla İhracatımızın AB Pazarındaki Payı (%)

Kaynak: UN Comtrade, yazarların hesaplamaları.

Grafik 1, 2010 yılından günümüze ihracatımızın AB'deki pazar payını göstermektedir. 2012 yılı sonrasında küresel krizin AB ekonomileri üzerindeki etkisinin hafiflemeye başlaması ile birlikte Türkiye'nin AB'ye olan ihracat pazar payının ivmelendiği gözlenmektedir. 2016 yılına kadar kademeli olarak artan pay, bu yıldan sonra yatay bir seyir izlemiştir. Salgının damgasını vurduğu 2020 yılında AB'ye yapılan toplam küresel ihracat, bir önceki 12 aylık döneme göre yüzde 15 oranında azalarak 1,9 trilyon ABD doları olmuştur. Ülkemizin bu dönemde AB'ye gerçekleştirdiği ihracat ise bir önceki yıla göre yüzde 18 oranında azalmıştır. Bu gelişmeler ışığında 2020 yılında AB bütününde pazar payımız 0,18 puan azalarak yüzde 3,71 düzeyine gerilemiştir. Öte yandan, 2020 yılının son aylarında deniz taşımacılığı kaynaklı navlun fiyatlarında görülen artış ve konteyner temininde yaşanan darboğaz, Uzakdoğu ülkelerine karşı, AB'ye coğrafi yakınlığı ve karayolu bağlantısı olan ülkemize görece rekabet avantajı sağlamıştır.¹ Bu gelişmelerin etkisi ile AB Pazar payımızın 2021 yılında yeniden artış eğilimine girdiği görülmektedir. 2021 ilk çeyrek itibarıyla ulaşılan yüzde 3,93 seviyesi AB nezdinde tarihi yüksek ihracat pazar payını işaret etmektedir.

AB'ye olan ihracatımızın en yüksek olduğu 20 ürün grubu incelendiğinde ilk üç ürün grubunun sırasıyla otomotiv, kazanlar ve makineler ile örme giyim eşyası olduğu görülmektedir. Grafik 2, AB'ye olan ihracatımızın en yüksek olduğu 20 ürün grubu için 2021 ilk çeyreği itibarıyla pazar payı değişimlerini göstermektedir. Buna göre en çok ihracat gerçekleştiren 20 ürün grubunun 13'ünde bir yıl öncesine göre pazar payı kazanımları görülmektedir. Örme eşya, pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat ile sebzeler, meyveler en çok pazar payı artışı gözlenen ürün grupları olmuşturlardır.

Grafik 2: 2021 İlk Çeyrekte İhracat Ana Ürün Grupları Pazar Payı Değişimleri (% Puan Fark, 2020 Yılı İlk Çeyreğe Göre)

Kaynak: UN Comtrade, yazarların hesaplamaları.

Tablo 1 AB'ye pazar payımızı salgın döneminde en çok artırdığımız 20 ürün grubunu ve bu ürün gruplarında son dönem tedarik gelişmelerinden daha olumsuz etkilenmesi beklenen gelişmekte olan Asya ülkelerinin pazar payı ile bu payların salgın dönemindeki değişimlerini göstermektedir. Bir sektörde pazar payımız artarken gelişmekte olan Asya ülkelerinin payı düşüyorsa kazanımın bu ülkelere kıyasla daha iyi ihracat performansı göstermemizden kaynaklandığı söylenebilir. Bu tanıma göre salgın döneminde pazar payımızın en fazla artış gösterdiği 20 ürün grubundan 13'ünde kazanımlara gelişmekte olan Asya ülkelerinin kayıplarının eşlik ettiği görülmektedir. Bu çerçevede örme eşya, yenilen sebzeler ile özel dokunmuş mensucatlar salgın döneminde AB pazarında gelişmekte olan Asya ülkelerinden pazar payı kazanılan belli başlı ürün grupları olarak öne çıkmaktadırlar. Tablo 2'nin son 4 sütununda yer alan 2021 yılı ilk çeyrek gelişmelerine genel itibarıyla bakıldığında ise salgın döneminde kaydedilen pazar payı kazanımlarının büyük ölçüde bu dönemde de devam ettiği görülmektedir.

¹ "Drewry tarafından hazırlanan Küresel Konteyner Endeksi (Global Container Index) verilerine göre 40'lık konteynerin spot navlun fiyatlaması 21 Ocak 2021 tarihinde ortalama 5340,30 ABD dolarına kadar yükseldi. Bu fiyatlama bir yıl öncesine kıyasla yüzde 198 oranında artışa denk gelmektedir" (UTİKAD Lojistik Sektör Raporu 2020). Söz konusu endeksin 15 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla yıllık artışı yüzde 339 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Salgın Döneminde AB'ye İhracat Payımızı En Çok Artırdığımız 20 Ürün Grubu

Ürün Grubu	Salgın Dönemi (2020 Nisan- 2021 Mart)				2021 Yılı İlk Çeyrek			
	G.O. Asya İhracat Payı (%)	G.O. Asya Pazar Payı Değişimi (% Puan Fark)	Türkiye İhracat Payı (%)	Türkiye Pazar Payı Değişimi (% Puan Fark)	G.O. Asya İhracat Payı (%)	G.O. Asya Pazar Payı Değişimi (% Puan Fark)	Türkiye İhracat Payı (%)	Türkiye Pazar Payı Değişimi (% Puan Fark)
Örme Eşya	37,35	-6,05	42,78	7,16	34,59	-6,38	46,18	7,04
Demiryolu vb. Hatlara Ait Taşıtlar ve Malzemeler	24,25	2,56	6,62	3,32	27,12	4,30	7,76	4,60
Yenilen Sebzeler ve Bazı Kök ve Yumrular	12,44	-2,19	10,47	2,33	9,95	-2,27	12,30	4,06
Özel Dokunmuş Mensucat vb.	51,69	-8,11	19,14	1,62	51,40	-3,67	18,84	0,87
Sebzeler, Meyveler, Sert Kabuklu Meyveler	17,28	-2,21	21,48	1,62	17,78	-0,24	22,85	3,60
Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Mika veya Benzeri Maddelerden Eşya	39,27	-1,93	7,23	1,26	40,06	2,80	7,04	2,08
Tuz, Kükürt, Topraklar ve Taşlar, Alçılar, Kireçler ve Çimento	10,79	-3,11	15,62	1,23	12,45	0,59	16,87	4,17
Kürkler ve Taklit Kürkleri, Bunların Mamulleri	36,91	2,66	11,63	0,94	29,19	13,63	8,07	3,64
Seramik Mamulleri	50,42	-4,04	14,71	0,92	51,72	-0,67	14,43	1,04
Örme Giyim Eşyası ve Aksesuarı	59,09	-3,72	13,98	0,89	60,83	-0,55	15,11	1,25
Örülmemiş Giyim Eşyası ve Aksesuarı	58,98	-2,27	10,80	0,85	58,93	0,23	11,64	1,81
Metal Cevherleri, Cüraf Ve Kül	2,03	1,15	2,27	0,84	2,15	1,66	2,08	0,94
Pamuk, Pamuk İpliği ve Pamuklu Mensucat	30,85	-1,24	27,71	0,82	29,88	-1,92	30,91	4,51
Örölmeye Elverişli Bitkisel Maddeler	56,73	7,66	2,01	0,67	64,48	18,61	2,45	0,68
Mobilyalar, Yatak Takımları, Aydınlatma Cihazları	72,05	-1,90	5,07	0,60	74,44	1,84	4,88	0,82
Başlıklar ve Aksami (Şapka, Kasket, Koruyucu Başlıklar vb.)	76,28	-3,78	1,54	0,59	81,40	3,09	1,10	0,56
Kişisel Eşyalar, Deniz ve Hava Taşıtlarına Verilen Kumanya ve Malzeme (Yakıtlar Hariç)	7,57	2,37	1,63	0,58	5,04	-0,89	1,78	0,44
Tütün ve Tütün Yerine Geçen İşlenmiş Maddeler	18,29	-0,95	5,23	0,55	17,07	-1,47	5,20	-2,54
Kurşun ve Kurşundan Eşya	1,14	0,13	2,55	0,53	1,84	0,55	1,83	-0,10
Mantar ve Mantardan Eşya	25,95	0,45	0,77	0,48	25,34	1,73	0,64	0,40

Kaynak: UN Comtrade, yazarların hesaplamaları.

Not: İlgili veri HS 2- basamaklı ürün sınıflandırması bazındadır. Nisan 2020-Mart 2021 dönemi salgın dönemi olarak ele alınıp Nisan 2019-Mart 2020 dönemi ile kıyaslanmıştır. Ayrıca, 2021 yılı ilk çeyrek ihracatı ile 2020 yılı ilk çeyrek ihracatı karşılaştırılmıştır. Gelişmekte olan Asya ülkeleri olarak Çin, Filipinler, Endonezya, Malezya, Vietnam, Tayland, Bangladeş ve Hindistan kapsama dâhil edilmiştir.

Kaynakça

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), "İhracat 2021 Raporu", https://tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/TIM_Ihracat_2021_Raporu.pdf.

UTİKAD Lojistik Sektör Raporu 2020, <https://www.utikad.org.tr/images/HizmetRapor/utikadlojistiksektoruraporu2020-53923.pdf>.